

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2981

Het lid **Dassen** (Vlt) aan de Ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Defensie en van Buitenlandse Zaken over *het artikel «Negen Nederlandse universiteiten doen gezamenlijk onderzoek met defensie-industrie van Israël»* (ingezonden 5 juni 2025).

Antwoord van Minister **Hermans** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), van Minister **Brekelmans** (Buitenlandse Zaken) en van Minister **Brekelmans** (Defensie), mede namens de Minister van Economische Zaken (ontvangen 2 september 2025). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2024–2025, nr. 2510.

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel «Nederlandse universiteiten doen gezamenlijk onderzoek met defensie-industrie van Israël» en de daarin gestelde bevindingen?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Onderstreept u de feitelijke bevindingen uit het artikel? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 2

Het kabinet onderkent dat er vanuit Nederlandse organisaties onderzoek met *dual use*-potentie plaatsvindt in samenwerkingsprojecten met organisaties in Israël. Het kabinet kan de reikwijdte daarvan echter niet eigenstandig vaststellen.

Vraag 3

Hoe beoordeelt u de bevinding dat via Horizon Europe subsidiegeld ten goede is gekomen aan onderzoek met de Israëlische defensie-industrie, ondanks het eerdere besluit van de Europese Commissie om geen subsidie te verstrekken voor onderzoek met een militair doel?

¹ Follow the Money, d.d. 5 juni 2025, «Nederlandse universiteiten doen gezamenlijk onderzoek met defensie-industrie van Israël»

Antwoord 3

Horizon Europe is een programma voor civiel onderzoek, zonder militaire doelstelling. Bij de aanvraag van een subsidie geeft de aanvrager aan of het project bepaalde veiligheidsrisico's heeft, zoals een *dual use*-potentie. Voordat een onderzoek van start kan gaan, toetst de Commissie of het inderdaad gaat om een onderzoeksproject met enkel civiele toepassing en welke waarborgen worden afgegeven ten aanzien van (kennis)veiligheid. Gezien de open aard en brede toepasbaarheid van wetenschap en technologie valt in het algemeen echter niet uit te sluiten dat een product of onderzoeksresultaat na afloop van een project toch een toepassing krijgt in het militaire domein. Hiervan zijn vele voorbeelden bekend in gebieden zoals communicatietechnologieën, elektronica, en zelfs de relativiteitstheorie die nodig is voor GPS.

Vraag 4

Hoe beoordeelt u de bevinding dat de TU Delft en TU Eindhoven respectievelijk deelnemen aan zeven en acht *dual-use* onderzoeksprojecten in samenwerking met de defensie-industrie van Israël? Veroordeelt u dit?

Antwoord 4

De eisen gesteld door het Horizon Programma rondom de civiele aard van de onderzoeken moeten opgevolgd worden door TU Delft en TU Eindhoven. TU Delft heeft richting de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap laten weten dat de universiteit (vooralsnog) geen indicatie heeft dat er verplichtingen zijn om gevoelige technologie met Israëlische partners te delen in werkpakketten binnen de Horizon programma's. TU Delft heeft aangegeven dat zij dit desondanks alsnog zal onderzoeken om dit met zekerheid uit te kunnen sluiten.

TU Eindhoven heeft richting de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aangegeven lopende samenwerkingen nader te beoordelen, door een ethische commissie. Bovendien hebben TU Delft en TU Eindhoven aangegeven dat ze vanwege het Israëlisch optreden in de Gazastrook voorlopig geen nieuwe institutionele samenwerkingen aan zullen gaan met Israëlische partijen.² Universiteiten maken hierin eigen afwegingen bij het aangaan van samenwerkingen.

Vraag 5, 6, 7 en 8

Welke acties bent u bereid te ondernemen aan de hand van de bevindingen uit bovenstaand artikel?

Kunt u met volledige zekerheid uitsluiten dat technologieën die momenteel in samenwerking met Nederlandse universiteiten worden ontwikkeld worden ingezet door Israël tegen onschuldige burgers in Gaza en op de Westelijke Jordaanoever? Zo ja, hoe? Zo nee, welke gevolgen verbindt u aan die conclusie?

Bent u bereid de samenwerking tussen Nederlandse universiteiten en de Israëlische defensie-industrie te stoppen vanwege het risico op het bijdragen aan genocidaal geweld? Zo nee, waarom niet?

Bent u bereid om richting de Europese Commissie te pleiten voor een stop op subsidies voor Israël uit het Horizon Europe programma? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5, 6, 7 en 8

Zoals gesteld in de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan uw Kamer van 30 mei jl.³, ligt de keuze om samenwerkingsverbanden aan te gaan en/of op te schorten, binnen de institutionele autonomie van een instelling.

Binnen de academische gemeenschap vindt een open en stevige discussie plaats over op welke terreinen en met welke instellingen internationaal wordt samengewerkt en hoe die samenwerking vorm krijgt en zich ontwikkelt. Daarbij kan een instelling onder meer ethische vraagstukken, kennisveiligheidsvraagstukken en kansen op nieuwe wetenschappelijke inzichten en technologieën meenemen in de besluitvorming.

² Verklaring van het CvB over samenwerking met Israëlische partijen

³ Kamerstuk 31 288, nr. 1202

Veel van de Nederlandse universiteiten hebben ethische commissies ingesteld die adviseren bij de keuze om gevoelige (internationale) samenwerkingen aan te gaan, op te schorten of op te zeggen. Deze commissies worden nu vooral ingezet om bilaterale samenwerkingen te beoordelen, maar kunnen ook naar inzicht van de colleges van bestuur worden ingezet om te adviseren over ethische afwegingen bij samenwerkingen in Horizon Europe verband. Het kabinet maakt zich grote zorgen over de situatie in Israël en de Palestijnse Gebieden. Het Israëlisch handelen in de Gazastrook roept urgente vragen op over de proportionaliteit daarvan en de humanitaire situatie is catastrofaal. Ook de situatie op de Westelijke Jordaanoever is fragiel. Het kabinet volgt de zorgwekkende ontwikkelingen nauwgezet en beziet steeds welke stappen het kan zetten om de situatie ten goede te keren. Dit is ook de reden dat Nederland in mei 2025 een brief aan de Hoge Vertegenwoordiger heeft gestuurd met het verzoek om de naleving door Israël van artikel 2 van het EU-Israël Associatieakkoord te evalueren. De Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) heeft geconcludeerd dat er aanwijzingen zijn dat Israël in strijd zou handelen met zijn verplichtingen onder artikel 2 van het EU-Israël Associatieakkoord. Als gevolg hiervan heeft de Europese Commissie een voorstel gedaan tot opschorting van de samenwerking tussen Israël en de European Innovation Council (EIC), een onderdeel van Horizon Europe. Zoals uw Kamer reeds is geïnformeerd middels de brief van 28 juli jl., steunt het kabinet dit voorstel, dat Europese investeringen in mogelijke ontwikkeling van dual use technologie door Israëlische bedrijven nog verder zou beperken.

Vraag 9

Bent u van mening dat er beter gecontroleerd zou moeten worden of een onderzoeksproject voor militaire doeleinden kan worden ingezet? Zo ja, hoe wilt u dit bewerkstelligen?

Antwoord 9

Er gelden al meerdere controlemechanismen voor het controleren van onderzoeksprojecten. Zo gelden er binnen de Europese Unie strenge regels voor de uitvoer van *dual use* producten en technologie die naast civiele ook militaire toepassingen hebben. Instellingen zijn zelf verantwoordelijk voor de naleving van deze EU-regels. Twijfelt de instelling of de exportregels van toepassing zijn, dan kunnen zij een indelingsverzoek doen bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU). Daarnaast ontwikkelen de kennisinstellingen in samenspraak met de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap uniforme indicatoren voor het inschatten van risico's bij internationale samenwerkingen. Het kabinet acht het daarbij van belang dat instellingen zich bewust zijn van het mogelijk inzetten van onderzoeksprojecten voor andere doeleinden en de impact die wetenschappelijk onderzoek daarop kan hebben.

Vraag 10

Kunt u bovenstaande vragen los van elkaar beantwoorden?

Antwoord 10

Dit heeft het Kabinet zoveel mogelijk gedaan. Vanwege de samenhang tussen vragen 5 t/m 8 heb ik deze vragen gezamenlijk beantwoord.